

ZAVJETNE SLIKE PELJEŠKIH POMORACA U ITALIJI VOTIVE PAINTINGS OF SEAFARERS OF PELJEŠAC IN ITALY

UDK 930.85+629.123.13(497.5Pelješac)

Pregledni članak

Review

Sažetak

Autor je na osnovu obilaska Civico museo navale didattico u Milanu i konzultiranja literature o svetištu Gospe Crnog Brda iznad Livorna i terenskog rada u dubrovačkom kraju obradio jedan dio nacionalne pomorske baštine koja se nalazi u stranim muzejima i svetištima. Prva skupina zavjetnih slika peljeških brodovlasnika i pomoraca darovana je kao zavjet i potvrđeno je štovanje ove Gospe s više primjera i u dubrovačkom kraju. Grupa zavjetnih slika nadopunjava galeriju slika peljeških jedrenjaka sačuvanih u muzejima Dubrovnika i Pelješca i privatnim zbirnama. Osobito je zanimljiva spoznaja da su brojni pelješki pomorci prije otvaranja javnih pomorskih škola iste završavali u Livornu. Druga skupina predmeta i slika iz stalne postave Civico museo navale didattico iz Milana prispjela je kao ratni plijen poslije I. svjetskog rata. Radi se o skupini slika koje su pripadale pelješkom pomorcu Franu Kosoviću, a djela su marinista Bartula Ivankovića. Dio fototeke admiraliteta i pulena zapovjednog broda Palestro, dokumenti su pomorske povijesti Austro - Ugarske Monarhije, čiji su i Hrvati dio. Istraživanja stranih galerija i muzeja stalna su potreba kako bi se bolje istražila nacionalna baština.

Summary

On the basis of the visit of Civico Museo Navale Didattico in Milan and consulting literature on Sanctuary of Madonna of Black Hill over Leghorn and study work in the region of Dubrovnik, the author studied one part of national maritime heritage that is situated in foreign museums and sanctuaries. The first group of votive paintings of Pelješac shipowners and seafarers was given as a vow. The reverence of Madonna was confirmed in several cases in the region

of Dubrovnik. The group of votive paintings fits into the gallery of the paintings of Pelješac sailing ships conserved in the museums of Dubrovnik and in private collections. It is interesting indeed that numerous seafarers from Pelješac finished their schools in Leghorn before the opening of public maritime schools on our coast. The other group of things and paintings from the permanent exhibition on the collection of Civico museo navale didattico from Milan arrived as plunder after World War I. Here we talk about several paintings that were owned by Pelješac seafarer Frano Kosović and they are painted by Bartul Ivanković. The part of the photo collection of the Admiralty and the protégés of the commanding vessel Palestro are documents of the history of Austro-Hungarian monarchy in which Croats took part. The researches in foreign galleries and museums are required for better investigation of national heritage.

Brojne trgovačke i kulturne veze dvaju jadranskih obala ostavile su snažan pečat na kulturnu baštinu hrvatskog i talijanskog naroda.¹ Poglavitno veze Dubrovnika bile su intezivne i brojne, tako da su ostavile i najbrojnije materijalne tragove; kao što je crkva San Biaggio u Genovi i kapela u Santa Maria del Castello također u Genovi, a da ne govorimo o brojnim bratovštinama poput sv. Jurja i sv. Tripuna u Mlecima, gostinjcima i brojnim donacijama. Svakako najzanimljivija je donacija Tizianove oltarne pale Vjekoslava (Luigija) Gozze - Gučetića u Anconi.²

*Mr. sc. Vinicije B. Lupis

Državni arhiv u Dubrovniku, Sv. Dominika 1, Dubrovnik

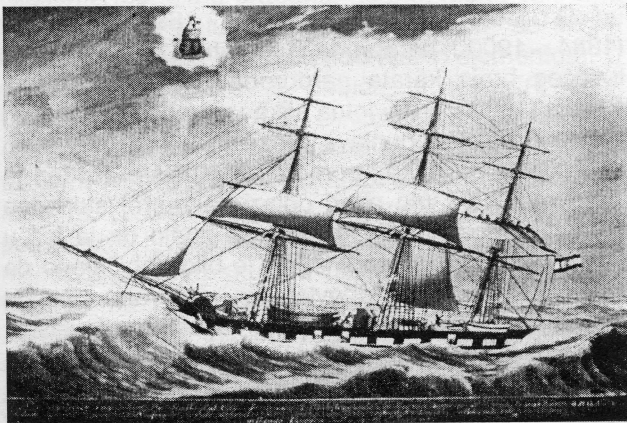
¹P. Lisimberti - A. Todisco, Artisti dalmati nella Puglia del XVI secolo LA CHIESA MATRICE A MOLA DI BARI, Brindisi 1997., str. 1 - 155.; Predgovor je napisala Marina Vicelja - Matijašić. U uvodnom dijelu knjige je dan do sada najopširniji popis literature o kulturnim i inim vezama dvaju jadranskih obala.

²Mario Natalucci, Testimonianze storico-artistiche sui rapporti economici e culturali tra Ragusa e Ancona, Fiskovićev zbornik 1 (Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 21), Split 1980., str. 427 - 435.

Slika 1. Nepoznati slikar XVIII. st., ulje na platnu, Gospa od Crnog Brda iz Samostana sestara dominikanki Anđela čuvara u Korčuli.

Figure 1. Unknown painter XVIII ct. oil on canvas Madonna of Black Hill from the Monastery of Dominical Sisters of Guardian Angel from Korčula

Slika 2. Nepoznati slikar XIX. st., akvarel, nava Padre Mimbelli, vlasništvo pelješkog brodovlasnika Ivana Antunova Mimbellija (1796 - 1880).

Figure 2. Unknown painter XIX ct. water-colour painting of sailing vessel nava - Padre Mimbelli, owned by Pelješac shipowner Ivan Antun Mimbelli

je veliki donator u južnoj Italiji, pa je tako Nikola Radulović 1606. naručilo oltarnu palu kod Michelangela Mersija Caravaggia u Napulju za svoju crkvu Santa Maria di Constantinopoli u Polignano.³ Talijanski muzeji i svetišta kriju jedan zaboravljeni dio hrvatskog kulturnog blaga. Valja se prisjetiti prokonzularne ploče iz XVIII. stoljeća koja se nalazi u Arheološkom muzeju u Acquilei.⁴ U Monteallegru kraj Rapalla nedaleko Genove čuva se srebrni "ex voto" koji prikazuje brod u oluji pod zapovjedništvom Nikole Veseličića, a radi se o zavjetu nakon što je brod izbjegao brodolom godine 1574. kraj Monterossa blizu La Spezije.⁵

Popularnost talijanskog svetišta Crne Gospe iznad Livorna, kojem su hrvatski pomorci ostavili brojne darove, potaknuta je brojnim prikazima gotičke Gospe iz XIV. stoljeća na istočnojadranskoj obali. U bivšoj dominikanskoj crkvi Gospe od Rozarija u Vignju na poluotoku Pelješcu, ispod propovjedaonice čuva se kolorirana grafika iz prve polovice XIX. stoljeća s prikazom Gospe od Crnog Brda. Na zavjetnoj slici iz iste crkve kapetana Luke Njakare (akvarel vjerojatno L. Luzzana) nalazi se u lijevom gornjem kutu lik Gospe od Crnog Brda s prepoznatljivim likom češljugara na desnoj ruci.⁶ U Konavlima jedna je crkva posvećena Gospi od Crnog (Brda). U Samostanu sestara dominikanki Anđela čuvara u gradu Korčuli čuva se maleno barokno ulje Gospe od Crnog Brda iz XVIII. stoljeća, a u župnoj crkvi Sv. Mihajla na Lapadu posvećen joj je bočni barokni oltar s velikom oltarnom palom.

Pelješki pomorci čak su nazvali dva svoja jedrenjaka MADONNA DI MONTENERO. Prvi jedrenjak je bio pulaka s udjelom 3/4 karata Šimuna Matova Suhora iz Kučišta, koju su zaplijenili Rusi 1806. godine⁷, a drugi kečka koja je promijenila ime 1789. godine u DIVINA PROVVIDENZA MAD. SS. MONTENERO većinskog vlasnika karata Stjepana Krše (Kerše).⁸

Federico Ugolini Lettieri objavio je katalog zavjetnih slika iz svetišta Gospe od Crnog Brda (Madona di Montenero) iznad Livorna, gdje je sačuvan cijeli niz zavjetnih slika hrvatskih pomoraca.⁹ Pod rednim brojem 66. u katalogu se nalazi zavjet kapetana Joza Ivanova Šunja s Pelješca, koji prikazuje navu *Calmius* - vlasništvo obitelji Mimbelli iz Orebića, izgrađenu 1840. godine u Martinšćici. Jozo Ivanov Šunj pohađao je u Livornu Nautičku školu (Scuola di navigazione) kod F. Papantija i godine 1847. dobio je "patent"

³ Radoslav Tomić, Dubrovčanin Nikola Radulović i Caravaggio, Dubrovnik 1/1993., Zagreb 1993., str. 96 - 102.

⁴ Edda Portolan, Sto će sve osvijetliti otkrivena konzularna tabla, *Dubrovački vjesnik*, br. 1288., Dubrovnik, 27. VI., 1975., str. 5.

⁵ Josip Luetić, Pomorci i jedrenjaci Republike Dubrovačke, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1984., str. 218.

⁶ Nava *Francesco Luca* u oluji kraj obala Nizozemske od 3. do 9. listopada 1869. godine, zavjetni dar kapetana Luke Njakare izražena je u tehnici tempera na papiru (50 x 67 cm).

⁷ Stjepan i Nenad Vekarić, *Pelješki zbornik IV* - Tri stoljeća pelješkog pomorstva, Zagreb, 1987., str. 284. i 341.

⁸ S. Vekarić - N. Vekarić, o.c., str. 194. i 341.

⁹ Grupa autora, *Ex voto marinari del Santuario di Montenero*, Pisa 1981. - Federico Ugolini Lettieri, *Catalogo delle opere*, str. 73., 94., 104., 105., 106., 107., 112., 113., 119., 129.,

kapetana za brodove toskanske zastave.¹⁰ Na akvarelu Antoine Rouxa¹¹ iz 1853. godine, koji se odnosi na događaj od 30. listopada 1852., nalazi se legenda: "Voto di G = Sugni Cap=no della Nave Aust = io Calmuis investito il di 30 Ottobre 1852. sul banco / Ellena nel mare Azof il di 1. novembre felicemente disagliato." Ova slika nadopunjava seriju slika jedrenjaka istog brodovlasnika Mimbellija na poluotoku Pelješcu, naručenih kod slikara Antonia Rouxa kao: *Madre Mimbelli, Fortunata Mimbelli, Madre, Fratelli Mimbelli*.¹² Pod rednim brojem 91., zavjetna je slika toskanskog barka *Dalmato*, pod zapovjedništvom kapetana Bartolomea Frolia iz godine 1859.¹³ Sljedeći zavjet, pod rednim brojem 93., akvarel je nepoznatog slikara koji predstavlja navu *Padre Mimbelli*, vlasništvo pelješkog brodovlasnika Ivana Antunova Mimbellija (1796. – 1880.).¹⁴ Ispod slike teče natpis koji opisuje spasenje broda od brodoloma pod zapovjedništvom kapetana Frana Šimova Štuka iz Orebića (1832. – 1898.)¹⁵: "Nave Austriaca Padre Mimbelli, diretta dal Cap=o Francesco S. Stuch; trovandosi in Mar nero Sorpreso dal fortunale da Greco il Giorno 11.12.13. Nove=re 1859/ vedendo l'imminente Pericolo d'essere Naufragato; Fece voto unitamente al suo Equipaggio alla Beata Vergine di montenero; e il gno 14. del mese detto fu salvato miracolosamente gettando l'ancora sulla Rada di Cavarna". Pod rednim brojem 98 nalazi se zavjetna slika nepoznatog slikara pulake *Baldassare Stefano Mimbelli* izražena u tehnici ulje na staklu.¹⁶ Pulaka je bila također u vlasništvu pelješkog brodovlasnika Ivana Antunova Mimbellija pod zapovjedništvom Luka Matova Mrčevića (1816. – 1881.), koji je umro u Kerču na crnomorskoj obali.¹⁷ Poput ostalih zavjeta i ovdje je u donjem dijelu slike natpis koji opisuje sam događaj: "Il voto fatto alla San.ta Verg.ea di Monte Nero. Il Cap.no Luca Mercovich della pollacca nominata Baldassarre Stefano Mimbelli. Che fu sopreso da un aragano da vento da pon.te in nella latt.o 46. 48.tme.... e logn.to 5o a pon.te..il di 28/decembre alle ore 5 di mattina dell anno 1859. E pre lintor Keione della Beotta vergine Maria fu falliemente saletto in porto di Falmutt il di 4. Gennajo dell anno 1860. anversa li 20. febb,o dell anno 1860." Talijanski autor kataloga je mišljenja da su pelješki pomorci naručili ovaj ex voto u njemačkim zemljama ili u Antwerpenu, jer se izvedbeno razlikuje od ostalih primjera iz ovog svetišta.¹⁸ Pod rednim brojem 115. u svetištu se čuva zavjetna slika izražena u tehnici ulje na platnu pelješke nave *Maria Mimbelli* iz 1865. godine pod

zapovjedništvom kapetana Vicka Matova Mrčevića (1825. - 1898.).¹⁹ Natpis u donjem dijelu slike opisuje cijeli događaj: "La Nave Russa "Maria Mimbelli" Comandata dal Capt.o Vincenzo Merceovich, trovandosi in Golfo di facogna in Latt-ne 46o. 11. T e Long .ne 10.02P / sorpreso d'un forte temporale da P.M. dal giorno 13 fino al giorno 16 Gennajo 1865. Rigraziando alla B.V. Chi ci ha / deliberato dalla disgrazie ". Sljedeći zavjet pod rednim brojem 118. pelješkog pomorca Stjepana Stjepanova Splivala (1807. – 1891.) iz Kraljevića Sela u Vignju pripada njegovom američkom razdoblju života. Stjepan Splivalo je završio pomorsku školu u Livornu. Zapovijedao je brikom toskanske zastave *Emilia* (oko 1831.) te brigantinom *Maria* (ili *Santa*) *Teresa* (1837. – 1840.), a 1839. godine prešao je rt Horn među prvim jedrenjacima toskanske zastave. Iste se godine preselio u Limu, a od 1851. prelazi u Stockton (Californija). Zapovijedao je 1849. godine brikom *Suzanna*, a u vremenu od 1860. do 1870. godine zapovjednik je klipera *Il Gallileo* pod talijanskom zastavom.²⁰ Ovaj zavjet je zanimljiv stoga jer potvrđuje stalne veze ovog hrabrog pelješkog pomorca s Livornom i tijekom njegova kasnijeg boravka u Californiji. Anonimni slikar naslikao je jedrenjak u oluji posve podrtih jedara i izgubljen među valovima i s likom Gospe u lijevom kutu i natpisom: "P:G:R: Stefano Splivalo di Sabioncello comandante il Clipper il Galileo la notte del X. nov: MDCCCLXVI. sorpreso nel mar della china / da orribile furiosa tempesta / e per intercessione di Maria SS. di Montenero da lui, e dall'equipaggio inocata fù salvo."

Među svim ex votima iz ovog talijanskog svetišta je i zavjet pelješkog pomorca drugog časnika palube, Luigia (Lovra u ovom čitanju, jer nije bio u obitelji ni jedan Luka ili Lujo) Ivanova Kosovića iz Kučišta. Patent zapovjednika dobio je 1881. godine. Zapovijedao je barkom *Drina* (1881. - 1884.), *Elmstone* (1884. - 1890.), *Dub* (1892.- 1893.), te parobrodom *Godolphin* (1895. - 1897.). Od 1899. do 1904. nalazi se na čelu parobrodarskog društva *Lovro Kosović i drugovi*, što ga je sam osnovao u Trstu. Bio je vlasnik udjela u jedrenjacima *Attivo* (1883. - 1888.), *Elmstone* (1884. - 1900.), parobroda *Godolphin* (1895. – 1896.) i većeg broja karata parobroda *Arcadia* (1899.) i *Ellenia* (1900.).²¹ Zavjetna slika iz svetišta Gospe od Crnog Brda nadopunjava prazninu u biografiji ovog zanimljivog pelješkog pomorca iz Kučišta. Rođen je 1860. godine i vrlo mlad odlazi na more, sukladno tadašnjim običajima. Do sada se znalo da je bio u navigaciji od 1879. godine, jer je bilo uobičajeno da sinovi kapetana i brodovlasnika vrlo rano postaju časnici na brodovima. Lovrov rođak, brodovlasnik Tomo Šimunov Kosović iz Kučišta, pokopan je na tršćanskom groblju Sv. Ane, gdje je naručio nadgrobni spomenik *Zaspala vestalinka* u kipara Ivana Rendića,

¹⁰ S. Vekarić - N. Vekarić, o.c., str. 154.

¹¹ Antoine Roux - fils(sin)(1799 - 1872) sin Antoine Roux - père (otac)(1765 - 1835) predstavnik je obitelji francuskih marinista, slikara brodova, kod kojeg su hrvatski pomorci naručili brojne akvarele, što se čuvaju diljem obale.Lit: Félix Reynaud, Les Roux, peinters de marine, Ex - voto marins de Méditerranée, Marseille 1978., str. 27.

¹² Anica Kisić i Igor Fisković, Katalog izložbe slika "Pelješki jedrenjaci XVII - XIX. st.", Orebić, 1980.

¹³ Federico Ugolini, o.c.,str. 104.

¹⁴ S. Vekarić i N. Vekarić, o.c., str. 224.

¹⁵ S. Vekarić i N. Vekarić, o.c., str. 227.

¹⁶ F. Ugolini, o.c., str. 106 i 107.

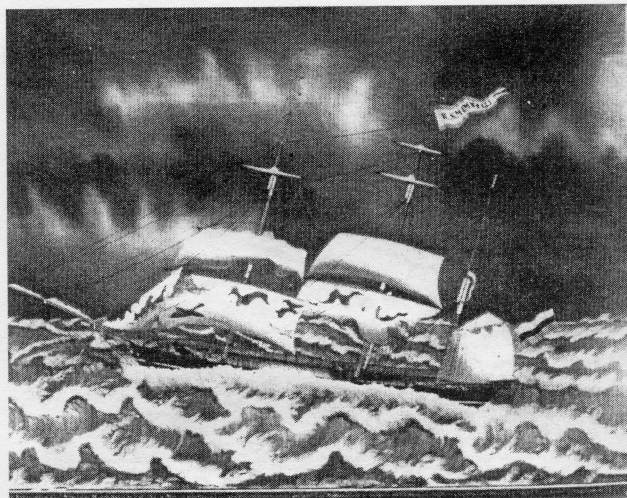
¹⁷ S. Vekarić i N. Vekarić, o.c., str. 224 i 227.

¹⁸ F. Ugolini, o.c., str. 107.

¹⁹ F. Ugolini, o.c., str. 112 - 113.: S. Vekarić i N. Vekarić, o.c., str. 227.

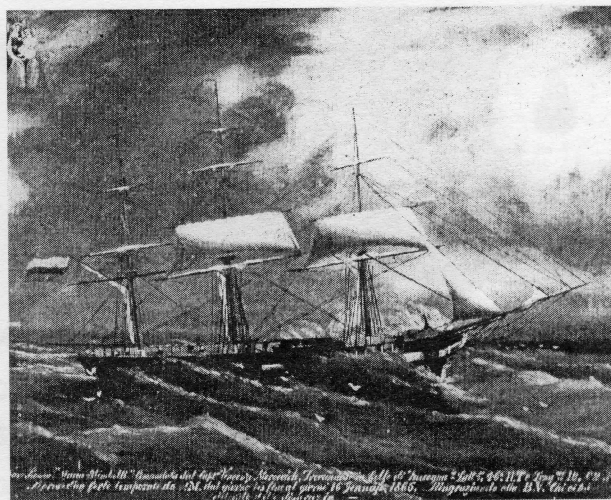
²⁰ S. Vekarić i N. Vekarić, o.c., str. 282.; Jozo Splivalo, Bilješka o životu pelješkog kapetana Stjepana Splivala, *Pelješki zbornik III.*, Zagreb, 1984., str. 215 - 221.

²¹ S. Vekarić - N. Vekarić, o.c., str. 184.

Slika 3. Nepoznati slikar XIX. st., ulje na staklu, pulaka Baldassare Stefano Mimbelli, vlasništvo pelješkog brodovlasnika Ivana Anunova Mimbellija (1796 - 1880).

Figure 3. Unknown painter XIX ct. oil on glass, sailing ship pulaka Baldassare Stefano Mimbelli, owned by Pelješac shipowner Ivan Antun Mimbelli (1796-1880)

Slika 4. Nepoznati slikar XIX. st., ulje na platnu, nava Maria Mimbelli, vlasništvo pelješkog brodovlasnika Ivana Antunova Mimbellija (1796 - 1880).

Figure 4. Unknown painter IXI ct. oil on canvas, sailing ship nava Maria Mimbelli, owned by Pelješac shipowner Ivan Antun Mimbelli (1796-1880)

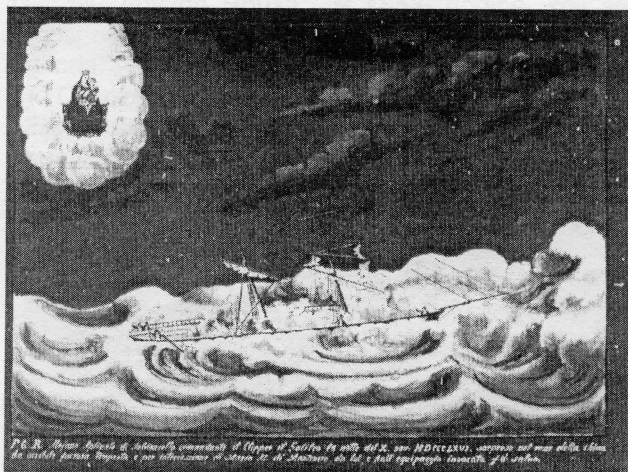
koja ponavlja lik vestalke s grobnice pelješkog brodovlasnika Antona Mimbellija s groblja Velike Gospe u Podgorju iznad Orebiča.²² Ova dva pelješka brodovlasnika ostavila su svaki na svoj način kulturni trag u Italiji. Zavjetna slika barka *Giacomo Mertola*, je ustvari fotografija zavjetne slike koja se čuva negdje drugdje, a bilo bi zanimljivo pregledati podrobnije privatne kolekcije i svetišta na poluotoku Pelješcu da se utvrdi gdje se nalazi originalna slika. Ova fotografija je nastala u SAD - u , jer se na fotografiji nalazi utisnuti žig: "Luigi Celia - 7A WIDE BARGATE, BOSTON - u sredini PHOTOGRAPHER". Zavjet predstavlja bark *Giacomo Mertola* u uraganu, nagnut među valovima što prekrivaju palubu i potrganih jedara, sa sitnim ljudskim figurama u borbi s podivljalim elementom. U donjem dijelu slike je uobičajeni tekst: "P. Bark *Giacomo Mertola* Cap= N. Olivari, assalito da violenti uragani / la notte del 15 Ottobre 1878. presso i banchi di Terra Nuova - il Sec-do Luigi Cossovich fece per mem-ra. " Ova skupina zavjetnih slika peljeških pomoraca u Livornu nastala je kao zahvala za pruženu milost, ali uz ovu skupinu postoje brojne umjetnine koje su na razne načine došle u strane muzeje. Ponekad možda otkupom, poput srebrnog zavjeta iz neke dalmatinske crkve s kraja XVIII. i početka XIX. stoljeća iz Bayerische Nationalmuseuma u Münchenu²³, ali i kao ratni plijen.

Imao sam sreću da sam u *Civico museo navale didattico di Milano* pronašao dio hrvatske pomorske baštine otuđen poslije političkih previranja 1918. godine u Puli, čiji je jedan dio pripadao pelješkom kapetanu Franu Kosoviću. Svi predmeti koji se nalaze u stalnoj postavi muzeja u inventarskim knjigama imaju praznu rubriku podrijetla, ali mi je prešutno rečeno, poslije mog upornog inzistiranja, da se radi o ratnom plijenu s kraja I. svj. rata. Svakako, valja istaknuti da su zavjetne slike jedrenjaka jedine slike jedrenjaka koje se u ovom velikom muzeju nalaze i predstavljaju važan segment stalnog postava. Pod inventarskim brojem 1538 vodi se slika parobroda *Thisbe* s natpisom: "P.o Aust.o "Thisbe" Com te dal. F.o Cossovich". Sliku je naslikao poznati marinist Bartul Ivanković 1892. godine, kako svjedoči potpis i datacija u donjem desnom kutu slike²⁴. Slika je nastala pred sam kraj umjetnikova života i ukazuje na opadanje kvalitete unutar slikareva opusa. Sljedeća slika izrađena također u tehnici ulja na platnu predstavlja parobrod *Melpomine* iz 1888. godine. U donjem dijelu slike teče natpis: "Ciclone Subito da 'l P.....del Lloyd Aus. Ung. Melpomine a giorno 22. c 23 Nov. 1886. nello Baya di Bengalia lit. 16.41 long. 36. 20. " i potpis Ivancovich 1888. Tu je i pod inventarskim brojem 1231 slika u tehnici ulja na platnu austrijskog parobroda *Niobe*, pod brojem 1158 slika austrijskog parobroda *Achile* (plavi brodski dimnjak). Tu je pod brojem 1232 slika austrijskog parobroda *Maria Teresa* s natpisom: "P.o Maria Teresa Com.to dal Cap. F. Cossovich " i potpis

²² Duško Kečkemet, Ivan Rendić - život i djelo, Supetar, 1969., str. 388 i 389.

²³ *Musée de la marine ex-voto marins dans le monde de l'antiquité à nos jours*, Paris 1981., str. 191. kat. jedinica 266.: "Bateau en argent, Yougoslavie. Fin XVIIIes, début XIXes. Cet ex voto Dalmate est constitué de plaques d'argent... Bayerisches Nationalmuseum, München, République Fédérale d'Allemagne, no Kr. 3. 334. "

²⁴ Jozo Luetić, Kap. B. Ivanković najistaknutiji portretist naših jedrenjaka, Izd. zavod za histor. istraživanja pomorstva Južne Dalmacije JAZU Dubrovnik sv. 8., Dubrovnik, 1978., str. 1 - 24.

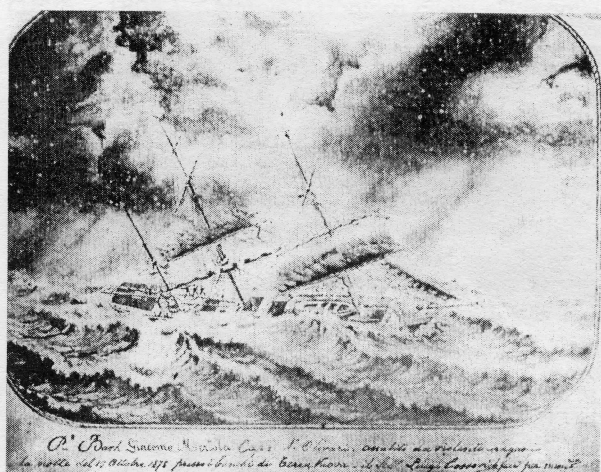

Slika 5. Nepoznati slikar XIX. st., ulje na platnu, kliper talijanske zastave *Il Galileo* pod zapovjedništvom Stjepana Stjepanova Splivala (1807. – 1891.) iz Kraljevića Sela u Vignju.

Figure 5. Unknown painter XIX ct. oil on canvas sailing ship - clipper under Italian flag *Il Galileo* commanded by Stjepan Stjepan Splivalo (1807-1891) Kraljevića Selo, Viganj

slikara Bartula Ivankovića (Ivancovich 1881.). Slika austro-ugarskog parobroda *Vorwaerts* vodi se pod brojem 1128. Austrijski parobrod *Gisella* nosi natpis u donjem dijelu slike: "P.o Aust. Ung. "Gisela", Com. to dal Cap.no F.o Cossovich" i umjetnikov potpis s datacijom (Ivancovich 1894.). Iz starijeg Ivankovićeve opusa u stalnoj je postavi slika izvedena u tehnici ulja na platnu jedrenjaka u vlasništvu obitelji Sessa iz grada Korčule, s vidljivom zastavicom pomorske tvrtke s prezimenom Sessa i krajobrazom brdovitog Pelješca i otoka Korčule u trenutku kada jedrenjak ulazi u Pelješki kanal, a sliku je umjetnik potpisao i datirao (Ivancovich 1868.). Slika parobroda *Austria*, brodovlasnika Llyod Austriaco iz Trsta, i nepoznatog austro-ugarskog jedrenjaka, sa zastavicom tvrtke bijelo i crveno, sa slovom T žute boje, koja nije djelo slikara Bartula Ivankovića, zaokružuje ovu skupinu slika, zaplijenjenu po iskazu kustosa u gradu Puli 1918. godine.

Kao zanimljivost treba spomenuti da se u stalnoj postavi nalaze dvije vitrine iz časničke blagovaonice austro-ugarskog ratnog broda *Tegethof* i model

Slika 6. Luigi Celia fotograf iz Bostona (1878./79.), fotografija slike barka Giacomo Mertola, dar drugog časnika palube Lovra Kosovića iz Kučišta.

Figure 6. Luigi Celia, photographer from Boston (1878/79) photo of the painting of barque of Giacomo Mertola, the gift of the second mate Lovro Kosović from Kučište.

remorkera *Ajax* trčanskog brodovlasnika Božidara Tripkovića iz Dobrote, i jedan model bokeljskog šambeka. U prostoriji osoblja muzeja čuva se drvena pulena orla s grbom Savoja, koja se nalazila na zapovjednom talijanskom brodu *Palestro* u Viškom boju, a koja se sve do 1918. godine čuvala u časničkom domu u Puli, kao i dio fototeke Admiraliteta austro-ugarske mornarice. U inventaru fototeke, pod rednim brojem 2965 nalazi se fotografija: "Yanko Vukovic ultimo comandante della VIRIBUS UNITIS", (dakle, slika admirala Janka pl. Vukovića Podkapelskog), zatim *Szent Istvana* (0987), i još mnogih brodova i ljudi, poput brodovlasnika Cosulich (Kozulića) s Malog Lošinja.²⁵ Svakako da će sagledavanje ukupnosti hrvatske pomorske baštine u domovini i susjednim zemljama, sustavnim i upornim radom istraživača galerija, muzeja, svetišta i arhiva susjednih zemalja, uroditi jednom sveobuhvatnom slikom ovog segmenta nacionalne kulture. More je uvijek spajalo narode i civilizacije, pa tako i danas na pragu jednog novog vremena ponovo može potaknuti zbližavanje dvaju jadranskih obala.

Rukopis primljen: 19.10.2000.

²⁵ Archivio del patrimonio fotografico del museo navale - fotografie di navi da guerra nell' archivio del Civico museo navale didattico di Milano. (radi se o netiskanom analitičkom inventaru)